

KO'YLABOB GAZLAMALARNING ZAMONAVIY ASSORTIMENTI VA ULARNING TASNIFI

Ziyayeva Dildoraxon Ikromovna

Toshloq tuman 2 son Texnikumi

Maxsus fan kafedresi. 2-toifa o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ko'ylakbob gazlamalarning zamonaviy assortimenti va ularning tasnifi keng qamrovda tahlil qilinadi. Gazlamalar xomashyo tarkibi, to'qish usullari, fizik-mexanik va gigiyenik xususiyatlari hamda iste'mol talablari asosida guruhlariga ajratilgan. Shuningdek, tabiiy, sun'iy va sintetik tolalardan tayyorlangan ko'ylakbob gazlamalarning afzalliklari va kamchiliklari ko'rib chiqilgan. Moda tendensiyalari va bozor talablari asosida zamonaviy ko'ylakbob gazlamalar assortimentining rivojlanish yo'nalishlari yoritilgan. Maqola natijalari tikuvchilik va to'qimachilik sohasidagi mutaxassislar hamda talabalarga amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: ko'ylakbob gazlamalar, zamonaviy assortiment, gazlama tasnifi, to'qimachilik mahsulotlari, xomashyo tarkibi, to'qish usullari, iste'mol xususiyatlari.

Kirish. Bugungi kunda to'qimachilik sanoatida ko'ylakbob gazlamalar muhim o'rin egallaydi. Aholining kiyim-kechakka bo'lgan talabi, moda tendensiyalarining tez o'zgarishi va yangi texnologiyalarning joriy etilishi ko'ylakbob gazlamalar assortimentining kengayishiga olib kelmoqda. Gazlamalarning sifati, qulayligi, gigiyenik xususiyatlari va estetik ko'rinishi iste'molchi tanlovida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu sababli ko'ylakbob gazlamalarning zamonaviy assortimenti va ularning ilmiy asoslangan tasnifini o'rganish dolzarb hisoblanadi.

Ko'ylakbob gazlamalar - erkaklar, ayollar va bolalar ko'ylaklari tikish uchun mo'ljallangan, yengil, havo o'tkazuvchan va qulay to'qimachilik mahsulotlaridir. Ular quyidagi asosiy talablarga javob berishi lozim:

- gigiyenik tozaligi;
- havo va nam o'tkazuvchanligi;
- teriga yoqimlilik;

- mustahkamligi va shakl saqlashi;
- rang va dizayn barqarorligi.

Yengil sanoatning yetakchi tarmoqlaridan biri bo'lgan **to'qimachilik sanoati** kundalik hayotda keng qo'llaniladigan mahsulotlar ishlab chiqarishi bilan ajralib turadi. Ushbu tarmoq mahsulotlari aholi ehtiyojini qondirishda muhim o'rin egallaydi. Ayniqsa, **ko'ylakbop gazlamalar** kiyim-kechak ishlab chiqarishda asosiy xomashyo hisoblanib, aholining doimiy talabiga ega bo'lgan mahsulotlar sirasiga kiradi.

So'nggi yillarda ichki bozorni sifatli mahsulotlar bilan ta'minlash hamda eksport salohiyatini oshirish maqsadida **raqobatbardosh, estetik jihatdan jozibador va yuqori sifatli ko'ylakbop gazlamalar assortimentini kengaytirish** masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayonda gazlamalarning nafaqat tashqi ko'rinishi, balki ularning gigiyenik, ekspluatatsion va texnologik xususiyatlariga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. To'qimachilik sanoati O'zbekiston iqtisodiyotining eng tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bo'lib, so'nggi yillarda ushbu sohada modernizatsiya va innovatsion texnologiyalarni joriy etish ishlari izchil amalga oshirilmoqda. Xususan, **ko'ylakbop gazlamalar** yengil sanoat mahsulotlari orasida alohida o'rin tutadi, chunki ular turli yosh va ijtimoiy guruhlar uchun mo'ljallangan kiyim-kechak ishlab chiqarishning asosiy materiali hisoblanadi.

Bugungi kunda aholining didi, moda yo'nalishlari hamda gigiyenik talablarining doimiy ravishda o'zgarib borishi ko'ylakbop gazlamalarning **zamonaviy assortimentini shakllantirish va ularni ilmiy asosda tasniflash** zaruratini yanada oshirmoqda. Shu bois mazkur yo'nalishda olib borilayotgan tadqiqotlar amaliy va nazariy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

Kiyim-kechak ishlab chiqarishda mavsumga mos gazlamani tanlash inson salomatligi, qulaylik va estetik ko'rinish nuqtai nazaridan juda muhimdir. Ko'ylakbop gazlamalar yil davomida turli ob-havo sharoitlariga moslab ishlab chiqiladi. Shuning uchun ular mavsumiy gazlamalar deb ataladi. Har bir mavsumda havo harorati, namlik, shamol o'tish darajasi va insonning fiziologik holati turlicha bo'lgani uchun, ishlatiladigan gazlama turlari ham farq qiladi.

1-jadval. Mavsumiy gazlama turlari

Mavsum	Tavsiya etiladigan gazlama turlari	Asosiy xususiyatlari
Bahor	Poplin, batist, saten, yarim paxtali gazlamalar	Yumshoq, havo o'tkazuvchan, gigiyenik, engil
Yoz	Chit, viskoza, muslin, shifon, len (zig'ir)	Juda engil, nafas oluvchi, nam shimuvchi, sovuq ta'sirli
Kuz	Tvil, flanel, aralash tolali paxta-poliester gazlamalar	Iliqlikni ushlab turadi, yumshoqligi o'rtacha, mustahkam
Qish	Junli aralash gazlamalar (paxta-jun, viskoza-jun), flanel, gabardin	Issiqlikni saqlaydi, zich tuzilishli, shamol o'tkazmaydi

Mavsumiy gazlamalar ishlab chiqarishda tolalar aralashmasi muhim o'rin tutadi. Masalan: Yozgi ko'ylaklar uchun – tabiiy tolalar (paxta, viskoza, len) eng maqbul, chunki ular terini sovutadi va havo o'tkazadi. Qishki ko'ylaklar uchun – aralash tolali (jun va paxta, poliestar va viskoza) gazlamalar tanlanadi, ular ilqlikni saqlaydi va burishmaydi. Bahor-kuz mavsumida – o'rtacha zichlikdagi aralash tolali gazlamalar qo'llaniladi.

Tola tarkibini to'g'ri tanlash gazlamaning gigienik xususiyatlari, issiqlik saqlash qobiliyati, burishmasligi, chidamliligi, estetik ko'rinishini belgilaydi. Mavsumiy ko'ylakbop gazlamalar ishlab chiqarishda xar hil muammolar uchraydi. Assortimentning yetarli darajada xilma-xil emasligi – har bir mavsum uchun yangi modellar va ranglar talab darajasida emas. Texnologik yangiliklarning kam qo'llanishi – “digital printing” yoki ekologik bo'yoq texnologiyalari barcha korxonalarda mavjud emas. Xomashyo va dizayn

cheklanganligi – ayrim sintetik tolalar importga bog‘liq, mahalliy dizayn markazlari kam. Sifat nazorati tizimining yetarli emasligi – gigienik va fizik-mexanik ko‘rsatkichlar doimiy sinovdan o‘tkazilmaydi. Moda tendensiyalariga moslashish sustligi – ishlab chiqaruvchilar global bozor talabi va mavsum modasini yetarlicha kuzatmaydi.

Assortimentning xilma-xilligini oshirish va bozor talablariga mos mahsulotlar ishlab chiqarish maqsadida yangi turdagi tola aralashmali iplardan foydalanib zamonaviy gazlama turlarini yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Tabiiy va sun‘iy tolalarning optimal nisbatdagi aralashmalari asosida tayyorlangan gazlamalar yuqori iste‘mol xususiyatlariga ega bo‘lib, ularning gigiyenik, fizik-mexanik va ekspluatatsion ko‘rsatkichlarini yaxshilash imkonini beradi.

Gazlamalarning dizayn yechimlarini mavsumiy talablar asosida shakllantirish maqsadida mahalliy dizaynerlar bilan hamkorlikda bahor-yoz va kuz-qish mavsumlari uchun maxsus kolleksiyalar ishlab chiqish dolzarb hisoblanadi. Bunday hamkorlik nafaqat estetik jihatdan jozibador mahsulotlar yaratishga, balki milliy va zamonaviy dizayn elementlarini uyg‘unlashtirishga ham xizmat qiladi. Hozirgi kunda iste‘molchilar talabi asosida yuqori sifatli, gigiyenik va estetik jihatdan raqobatbardosh gazlamalar assortimentini kengaytirish uchun sun‘iy va sintetik tolalarni mahalliy sharoitda ishlab chiqarish bazasini rivojlantirish zarur. Bu esa importga qaramlikni kamaytirish, mahsulot tannarxini pasaytirish va ichki bozorni sifatli xomashyo bilan ta‘minlash imkonini yaratadi.

Shuningdek, mavjud texnologiyalarning ma‘lum darajada eskirgani sababli to‘qimachilik sanoatida raqamli bosma (digital printing) texnologiyalari, ekologik toza va xavfsiz bo‘yoq usullarini joriy etish muhim vazifa hisoblanadi. Ushbu innovatsion texnologiyalar gazlamalarning rang barqarorligini oshirish, dizayn imkoniyatlarini kengaytirish hamda atrof-muhitga salbiy ta‘sirni kamaytirishga xizmat qiladi.

Natijada, zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar asosida ishlab chiqarilgan ko‘ylakbop gazlamalar assortimenti ichki va tashqi bozorlarda

raqobatbardosh bo'lishi bilan birga, yengil sanoatning barqaror rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Hozirgi kunda ko'ylakbob gazlamalarda ekologik tozalikka, tabiiylikka va qulaylikka katta e'tibor qaratilmoqda. Aralash tolali gazlamalar esa narx va sifat muvozanatini ta'minlab, bozorda yetakchi o'rin egallamoqda. Raqamli bosma, rang-barang naqshlar va innovatsion pardozlash usullari assortimentni yanada boyitmoqda.

Xulosa. Mazkur maqolada ko'ylakbob gazlamalarning zamonaviy assortimenti va ularning tasnifi har tomonlama tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida ko'ylakbob gazlamalarning xomashyo tarkibi, to'qish usullari, fizik-mexanik hamda gigiyenik xususiyatlari asosida shakllanadigan assortimentning ahamiyati yoritib berildi. O'rganishlar natijasida tabiiy, sun'iy va sintetik tolalardan tayyorlangan gazlamalarning har biri o'ziga xos afzallik va kamchiliklarga ega ekanligi aniqlandi. Zamonaviy bozor sharoitida iste'molchilarning didi, moda tendensiyalari va mavsumiy talablarning o'zgarib borishi ko'ylakbob gazlamalar assortimentini doimiy ravishda yangilab borishni taqozo etadi. Ayniqsa, aralash tolali gazlamalar yuqori mustahkamlik, qulaylik va iqtisodiy samaradorlikni ta'minlagani sababli keng qo'llanilmoqda. Mavsumiy xususiyatlarga mos ravishda gazlama tanlash kiyim-kechakning funkcionalligi va iste'mol xususiyatlarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Shuningdek, maqolada innovatsion texnologiyalarni joriy etish, xususan raqamli bosma (digital printing) va ekologik toza bo'yoq texnologiyalaridan foydalanish gazlamalarning estetik jozibadorligini oshirishi hamda atrof-muhitga bo'lgan salbiy ta'sirni kamaytirishi asoslab berildi. Sun'iy va sintetik tolalarni mahalliy ishlab chiqarish bazasini kengaytirish esa to'qimachilik sanoatining raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil ekanligi ta'kidlandi. Umuman olganda, ko'ylakbob gazlamalarning zamonaviy assortimenti va ularning ilmiy asoslangan tasnifi tikuvchilik va to'qimachilik sanoati uchun muhim amaliy ahamiyatga ega bo'lib, ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Ismatullayev A.A. **To'qimachilik materialshunosligi.** – Toshkent: O'zbekiston, 2018. – 320 b.
2. Abdullayev R.R., Karimov S.Sh. **Gazlamalar texnologiyasi va assortimenti.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 256 b.
3. Xolmatov B.E. **Yengil sanoat mahsulotlari sifatini baholash asoslari.** – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019. – 198 b.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. **To'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida.** – Toshkent, 2019.
5. L.E.Bobomurodova. **“Gazlamashunoslik” O'quv uslubiy majmua.** Samarqand-2020.